

Uudenmaan ELY-keskus

Lausunto Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmasta vuosiksi 2022–2027

Kiitämme mahdollisuudesta lausua ehdotukseen Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi vuosiksi 2022–2027. Olemme tutustuneet suunnitelmaluonnokseen ja lausuntonamme esitämme seuraavaa.

Yleistä

Vesienhoidon luokitusten oikeellisuus, toimenpiteiden kohdistaminen ja vaikutusten arviointi ja seuranta ovat olennaisia. Ei voi pitää kohtuullisena, että maa- ja metsätalousyrittäjien ja maanomistajien elinkeinonharjoittamista rajoitetaan tai veloitetaan lisäkustannuksia aiheuttaviin toimenpiteisiin tilanteissa, joissa luokitustulos ei vastaa todellisuutta vesistöissä tai toimet eivät ole vaikuttavia. Riittävästä resurssoinnista huolehtiminen tutkimukseen ja maastokartoituksiin on tärkeää ajantasaisten tutkimustulosten varmistamiseksi päätösten pohjaksi. Tämä koskee paitsi pinta-, myös pohjavesien luokittelua ja rajauksia.

Maanomistajien ja elinkeinonharjoittajien tiedottaminen viranomaistahoilta ja yhteistyön merkitys heti prosessien alkuvaiheesta lähtien korostuu.

Maatalous

Torjunta-aine -termi on muutettava kasvinsuojeluaineeksi. Tätä kyseistä termiä käytetään eri kohdissa luonnosta, esimerkiksi sivulla 48.

Sivulla 115 on seuraava lause: ”Haasteena toimeenpanolle on edelleen toimenpiteiden toteuttamisen rahoitus ja sen kohdistaminen ongelmallisimmille alueille.” Otamme tämän esiin hyvänä nostona, rahoitusta ja kohdentamista on syytä korostaa. Seuraavalla sivulla on mainittu: ”Vesienhoitoalueelle esitetyt toimenpiteet perustuvat suureksi osaksi maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän toimenpiteisiin.” On huomioitava, että järjestelmän valmistelu on vielä kesken, samoin rahoitus, jolloin suunnitellut toimenpiteet ovat ennenaikaisia. Nyt esitetyt toimenpiteet on syytä läpikäydä vielä ennen suunnitelmien hyväksymistä sekä tarvittaessa tehdä muutoksia toimenpiteiden ryhmittelyyn, nimeämiseen ja suunniteltuun toteutukseen. Lisäksi on otettava huomioon, että vielä ensi vuonna on käytössä vanha tukijärjestelmä ja uusi tulee käyttöön vuonna 2023. Kustannukset tulee laskea uudelleen, kun tukijärjestelmän valmistelun yhteydessä lasketut uudet kustannustiedot ovat käytettävissä. Muistutamme, että maatalousyrittäjät osallistuvat kustannuksiin myös omalla rahoituksellaan, ja tämä tulee ottaa huomioon kustannuslaskelmissa.

Haluamme painottaa neuvonnan tärkeyttä viljelijän ja maanomistajan näkökulmasta. Sivulla 116 mainitaan ”Toimenpiteiden tarkoituksenmukaista kohdentamista edistetään myös neuvontatoimenpiteeseen kuuluvilla tilakohtaisilla neuvontakäynneillä.” Pidämme tärkeänä, että tulevan ohjelmakauden aikana saadaan Neuvo-järjestelmälle jatkoa. Lähtökohtaisesti viljelijä kuitenkin tekee päätöksen toimenpiteistä eli yleisesti kannustavan, yrittäjälähtöisen neuvonnan merkitys korostuu.

Jotta vesiensuojelu etenee toivotusti, tarvitaan onnistunutta toimenpiteiden kohdentamista, tutkimustietoa ja neuvontaa, kuten jo edellä lausuimme. Painotamme toimenpiteiden ja seurantojen kustannustehokkuuden merkitystä; niihin on syytä kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. Tutkittu tieto on tärkeää toimenpiteiden valinnan, kohdentamisen ja käytön laajuuden optimoimiseksi.

Metsätalous

Vesienhoitosuunnitelmaluonnoksen sivulla 110 todetaan, että ”vesiensuojelun tehostamisen toimenpiteet voivat tulla kyseeseen myös erinomaisessa ja hyvässä tilassa olevien vesistöjen metsätalousvaltaisilla valuma-alueilla, vaikka tilan heikkenemistä ei ole vielä havaittu.” Pidämme tärkeänä, että vesien kunnosta huolehditaan. Metsätalouden vesiensuojelu on kehittynyt viimeisien vuosien aikana huomattavasti. Etenkin paikkatietoon pohjautuvia apuvälineitä on kehitetty suunnitteluun ja vesiensuojelutoimien parempaan kohdentamiseen. Huomionarvoista on, että vesiensuojelua tehdään metsätaloustoimenpiteissä kaikenlaisten vesistöjen äärellä toimittaessa, jotta vesientila pysyy ennallaan tai paranee. Ei siten ole syytä etukäteen olettaa tilan heikkenemistä. Lauseesta tulee poistaa sivulause, ”vaikka tilan heikkenemistä ei ole vielä havaittu”. Ensisijaisesti tehostettuja toimenpiteitä tulisi kohdistaa hyvää heikommassa tilassa olevien vesimuodostumien tilan parantamiseen.

Sivulla 111 on todettu, että eri-ikäisrakenteisella metsänkasvatuksella voi olla positiivisia vaikutuksia erityisesti turvemilla, pohjavesialueilla ja rantametsissä vesiensuojelun näkökulmasta. Sivulla 112 on mielipiteen omaisesti todettu, että jatkuva kasvatusta on parempi metsänkäsittelyvaihtoehto ympäristön näkökulmasta. Eri-ikäiskasvatusta voi olla vaihtoehto, etenkin jos kohteella on luontaisia ominaisuuksia sille. Tähän yhteyteen on kuitenkin syytä lisätä, että eri-ikäiskasvatuksen soveltuvuus metsänkäsittelymenetelmänä vaatii lisää kokonaisvaltaista tutkimustietoa ja käytännön kokemusta erilaisista olosuhteista niin vesiensuojelun, puuntuotannon, taloudellisuuden kuin muidenkin ympäristövaikutusten osalta. Lisäksi viittaukset jatkuvan kasvatuksen paremmuuteen tulee poistaa.

Sivulla 112 todetaan, että tulisi kertoa myös sertifikaattien eroista. Seuraavalla sivulla todetaan, että ”lisäksi varmistetaan vesienhoidon tavoitteiden huomioon ottaminen metsäsertifikaattien kehittämisessä ja seurataan tarvetta lainsäädännön kehittämiseen, mikäli sertifikaattien taso ei ole riittävä vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi. Sertifikaattien ja lainsäädännön kehittäminen ovat valtakunnallisesti huomioitavia asioita.” Metsäsertifikaatit ovat tapa osoittaa, että metsissä toimitaan kestävästi, myös vesiensuojelu huomioiden. Sertifikaatteja päivitetään määrävälein, jolloin uusien tietojen ja lainsäädäntö huomioidaan. Metsäsertifiointi ohjaa vesiensuojelun parhaiden käytäntöjen entistä laajempaan käyttöönottoon käytännön metsätaloudessa. Parhaiten uusien ohjeiden ja hyvien käytänteiden käyttäntöön vieni onnistuu neuvonnan ja koulutusten kautta. Vesienhoitosuunnitelmassa ei tule ottaa kantaa sertifioinnin kriteereihin esitettyllä tavalla eikä käsitellä julkishallinnon ulkopuolisia markkinalähtöisiä vapaaehtoisia sertifikaatteja ja niiden eroja. Oheiset viittaukset metsäsertifiointeihin tulee poistaa vesienhoitosuunnitelmasta.

Koulutusta ja neuvontaa pidämme tärkeänä, mutta ilman viittauksia tai suosituksia tiettyyn sertifiointijärjestelmään. Metsätalouden vesiensuojeluun kehitetään koko ajan uusia menetelmiä ja paikkatietopohjaisia ohjelmia toimenpiteiden suunnitteluun ja kohdentamiseen ja näiden koulutusta on hyvä jatkaa.

Sivulla 112 todetaan, että ”kuulemisen aikana ELY-keskuksissa valmistellaan valtakunnallisesti yhtenäisin perustein paikkatietoaineistot metsätaloudelle herkistä vaelluskalavesistä sekä tunnistetaan alueet, joilla on metsätaloudelle herkkiä vesistöjä. Aineiston käyttöönottoa valmistellaan ja edistetään yhdessä metsätaloustoimijoiden kanssa.” Muistutamme, että aineistojen valmistelu ja laadinta ovat suunnitellut tehtävän tulevalla vesienhoitosuunnittelukaudella 2022-2027, eikä sitä ole syytä kiirehtiä. Lisäksi kyseenalaistamme sen, onko erillisten herkkien vesistöjen

määrittelyn tarpeen, sillä vesienhoitosuunnitelmissa ja toimenpideohjelmissa on jo esitetty kattavasti tietoa metsätalouden vesistökuormitusriskistä ja muu lainsäädäntö täydentää tätä. Tämän työn tuloksia voidaan tarvittaessa hyödyntää pohjatietona niiden kriteerien määrittelyssä, joiden avulla määritellään metsätalouden painopistealueet tulevalla kaudella. Sivun 114 taulukossa 25 metsätaloussektorin yhdeksi ohjauksena esitetään valtakunnallisesti yhtenäisten kriteerien mukaisesti laadittavia koko Suomen kattavia metsätalouden vesiensuojelun painopistealueita. Ne tulee laatia yhteistyössä metsäalan kanssa, eikä niiden tule olla tai muodostaa uutta rinnakkaista luokittelua vesienhoidon luokittelulle. Valittavista kriteereistä tulee olla runsaasti vesimuodostumakohtaista ajantasaista mitattua tietoa siten, että niiden avulla voidaan löytää metsätalouden yksinään merkittävästi kuormittamista vesienhoidon vesimuodostumista ne, joilla tarvitaan muita alueita enemmän vesienhoidon toimenpiteitä, jotka sovitetaan yhteen metsätaloustuotannon kanssa. Tarkastelua ei tule myöskään ulottaa vesienhoidon vesimuodostumien ulkopuolella oleviin vesiin. Nyt lausunnolla oleviin vesienhoitosuunnitelma- ja toimenpideohjelmaluonnoksiin ei tule lisätä kuulemiskierroksen jälkeen alustaviin kriteereihin perustuvia painopistealueita. Suunnitelmiin ei tule lisätä ilman sidosryhmien kuulemista myöskään muita merkittäviä uusia kokonaisuuksia, kuten mainittuja vaelluskalavesistöjä.

Vesienhoitoalueella edistettävissä asioissa sivulla 112 emme näe esitettävälle eri-ikäiskasvatuksen erityiselle seurannalle pohjavesialueilla, rantametsissä ja turvemailla nykyistä seurantaa suurempaa tarvetta. Vesilain mukaisen ojitusilmoituksen tekemiseen esitetään kynnyksen alentamista herkillä alueilla toimittaessa. Toteamme, että vesienhoitosuunnitelmiin ei kuulu lainsäädännön tulkintaa. Epäselvää on myös mitä herkillä alueilla tarkoitetaan. Emme näe tätä tarpeelliseksi myöskään siksi, että vesistöjen äärellä toimittaessa metsätaloudessa huomioidaan vesistöt ja tehdään vesiensuojeluun liittyvät toimenpiteet alueen ominaisuudet huomioiden, metsänhoitosuosituksen, omien ohjeiden ja sertifiointi vaatimusten mukaisesti.

Suunnitelmaluonnoksessa todetaan, tässä ja useassa muussa yhteydessä, että *”nämä toimintatavat olisivat hyödyllisiä myös valtakunnallisesti.”* Tällaiset esitykset laajentaa toimenpiteitä muiden alueiden vesienhoitosuunnitelmiin tulee poistaa, koska niitä ei ole käsitelty kaikissa yhteistyöryhmissä eikä niihin voi antaa palautetta nyt meneillään olevassa kuulemisessa.

Samassa yhteydessä todetaan, että *”metsä- ja vesilain viranomaisten yhteistyön lisääminen sekä yhteistyö kuntien kanssa on tarpeen metsätalouden valvonnassa.”* Tarve on ennemminkin selkeyttää eri viranomaisten roolia. Metsä- ja vesilakia valvovat viranomaiset on jo määritelty lainsäädännössä, eikä metsätalouden valvontaa ole syytä laajentaa kunnille.

Luonnoksessa todetaan, että *”lainvoimaisiin ja valmisteilla oleviin maakuntakaavoihin sisältyy sinivihervyöhykkeitä ja yleisiä kaavamääräyksiä sekä kaavamerkintöjä, joiden tavoitteet ovat rinnakkaisia useiden vesienhoidon tavoitteiden kanssa. Tavoitteita voidaan edistää mm. neuvonnan suuntaamisessa. Myös tämä toimintatapa olisi hyödyllinen valtakunnallisesti.”* Maakuntakaavat laaditaan maakuntakohtaisesti ja siten ovat erilaisia eri alueilla eikä tällaisia sinivihervyöhykemerkintöjä ole laajasti vesienhoitoalueen maakunnissa, eikä niitä tule kaavoihin myöskään laittaa. Toteamme, että kaavoituksella ohjataan ennen kaikkea rakentamista eikä kaavoitus kaavamääräyksineen ole oikea väline vesienhoidon suunnitteluun. Teksti sinivihervyöhykkeistä ja kaavamääräyksistä tulee poistaa vesienhoitosuunnitelmasta.

Alueidenkäyttö

Maankäyttöä käsittelevää tekstiä ei ole käsitelty kaikissa yhteistyöryhmissä. Esitämme, että osio poistetaan tai korjataan kokonaisuudessaan, sillä kaavoitus ei ole ohjauksena oikea väline suunnitelmien toteuttamiseen eikä lainsäädäntöä pidä myöskään tältä osin muuttaa. Mahdolliset tekstimuutokset tulee käsitellä yhteistyöryhmässä.

Luonnoksessa esitetään myös, että vesienhoitoon liittyvän yleisen edun näkökulmasta voi olla tarpeen tarkastella ELY-keskukselle maankäyttö- ja rakennuslaissa osoitettuja tehtäviä ja lisätä sen tehtäviin vesienhoidon tavoitteiden toteutumisen edistäminen sekä valvonta niiden välittymisestä kaavoihin ja luvitukseen. Toteamme, että tällaiset kirjaukset lainsäädännöllä lisätä ELY-keskusten vaikutusmahdollisuuksia eivät kuulu vesienhoitosuunnitelmiin. Vaikutusmahdollisuudet ovat jo nykyisellään vähintään riittävät eikä niitä tule lisätä. Lisäksi on huomattava, että ELY-keskuksen rooli voi olla sekä kaavoitusta että maankäyttöä ohjaava ja lisäksi kaavoista ja luvista lausuntoja antava tai luvista päättävä viranomaisena. Yhdellä viranomaisella on liian monta roolia. Ylipäätään monissa viranomaistehtävissä tarvitaan käytännön tasolla selkeytystä toimivallasta, ei hämärtää eri viranomaisten välisiä toiminnallisia suhteita.

Huomautamme edelleen, että kaavoitus ei ole vesiensuojeluun tai -hoitoon oikea väline eikä vesienhoitosuunnitelma ole lainsäädäntöhanke. Tällaisiin seikkoihin viittaavat tekstit tulee ehdottomasti poistaa.

~~Vesienhoidollisesti kestävä suunnittelu tulee tavoitella kaikilla suunnittelutasoilla (maakuntakaava, yleiskaava, asemakaava, rakentamisen luvitus) ja lainsäädännöllä tulee varmistaa kaavoituksen mahdollisuudet tähän.~~

~~Kaavoituksen ja luvituksen keinoin on tärkeää estää edelleen erinomaisessa ja hyvässä tilassa olevien vesien tilan heikkeneminen. Aina tieto tarvittavista vesienhoidollisista toimenpiteistä ei kuitenkaan välity kaava- ja lupapäätöksiin riittävällä tavalla, ja tämä aiheuttaa riskin erinomaisessa ja hyvässä olevien vesien tilan heikkenemiseen. Nykyinen lainsäädäntö ei anna ELY-keskukselle maankäyttö- ja rakennuslain puitteissa mahdollisuutta puuttua jälkikäteen muihin kuin vaikutuksiltaan merkittäviin maakunnallisiin tai valtakunnallisiin asioihin. Vesienhoitoon liittyvän yleisen edun näkökulmasta voi olla tarpeen tarkastella ELY-keskukselle maankäyttö- ja rakennuslaissa osoitettuja tehtäviä ja lisätä sen tehtäviin vesienhoidon tavoitteiden toteutumisen edistäminen sekä valvonta niiden välittymisestä kaavoihin ja luvitukseen. (toimija: YM).~~

Kaavoituksen lähtökohtana on rakentamisen ja eri maankäyttömuotojen yhteensovittaminen. Kaava ei ole oikea vesienhoidon väline. Kaavamääräyksillä ei tule tehdä vesiensuojelua eikä ohjata vesienhoitoa eikä niitä voi antaa kaava-alueen ulkopuolelle. Tällaiset viittaukset sekä luonnoksessa sivulla 134 toimenpide esitysten ensimmäisessä kappaleessa mainitut vaikutusten arvioinnin ulottamiset kaava-aluetta laajemmalle tulee poistaa.

~~Vesienhoidon näkökulmasta kestävä kaavoitus tarkoittaa käytännössä maankäytön riskialueiden ja vaikutusketjujen tunnistamista. Kaavan vaikutusten arviointia varten tarvitaan riittävät tarkastelut hulevesien hallinnasta, pinta- ja pohjavesistä, tulvariskeistä, vesiluonnosta, tarvittaessa vesihuollon järjestämisestä ja toisaalta esimerkiksi maaperäolosuhteista. Vaikutukset tulee arvioida koko vaikutusalueelta, joka voi käsittää laajoja alueita myös kaava-alueen ulkopuolella. Johtopäätökset tulee ottaa huomioon kaavaratkaisuissa niin aluevarausten osoittamisessa kuin kaavamääräyksissä.~~

Ihmettelimme seuraavaa kirjausta: ”Aiemmillä suunnittelukausilla tärkeäksi todettua ranta-alueiden kaavoituskäytäntöjen yhdenmukaistamista (mm. kattavat vaikutusarviot vesiluontoon) ja ranta-alueiden tarkastelua laajemmassa mittakaavassa valuma-alueitasolla ei maankäyttö- ja rakennuslakiin tehtyjen muutoksien myötä pystytä enää edistämään, sillä yksittäisen maanomistajan roolia rantojen suunnittelussa on vahvistettu. Myös tältä osin maankäyttö- ja rakennuslain säädöksiä voi olla tarpeen tarkistaa. (toimija: YM).” Maanomistajien laatimia rantakaavoja koskee samat sisältövaatimukset kuin muitakin kaavoja eikä asiaan ole tullut mitään muutoksia. Ehdotuksessa toimijoiksi esitetään viranomaisia. Maankäyttöön liittyviä kysymyksiä tulee käsitellä yhteistyössä maanomistajien kanssa. Kirjaus tulee poistaa.

Tiivistelmä ja johtopäätökset

Luonnoksen sivulla 151 todetaan, että ”vesienhoitosuunnitelman toimeenpano vaikuttaa laajasti eri toimialojen, yksittäisten toiminnanharjoittajien ja kansalaisten sekä eri viranomaisten toimintaan jatkossa. Toimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvat, osin merkittävästi nykyistä tasoa korkeammat

kustannukset voidaan katsoa negatiivisiksi taloudellisiksi vaikutuksiksi. Kustannuksia ei kuitenkaan voida pitää kohtuuttomina minkään elinkeino- tai väestöryhmän kannalta.” Suunnitelmalla todetaan olevan negatiivisia vaikutuksia, mutta kustannusten ei kuitenkaan oleteta olevan kohtuuttomia. Laajemman tason vaikutuksista poiketen voivat vaikutukset toimintaan ja kustannuksiin olla henkilö- tai tilakohtaisesti kohtuuttomia.

Tuula Dahlman

Toiminnanjohtaja
MTK-Kaakkois-Suomi

Hannu Ripatti

Kenttäpäällikkö
MTK metsälinja/Kaakkois-Suomi

Antti Yli-Perttala

Kenttäpäällikkö
MTK-Kaakkois-Suomi